

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม :
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด

Participatory Local Water Resource Management: A Case Study of Middle
Chi Watershed Operation and Maintenance Project in Rot Et Province

วัลย์ลักษณ์ พงศ์คำแสน¹, กฤษวรรณ์ โล่ห์วัชรินทร์²

Walailuck Phangkumsaen¹, Grichawat Lowatcharin²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

E-mail : conankung_kratai@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานการให้บริการน้ำแก่ประชาชน ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานชลประทานที่ 6 กรมชลประทาน ร่วมกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกรณีศึกษา โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานชลประทาน นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวม 12 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1)การดำเนินงานปัจจุบันของการให้บริการน้ำแก่ประชาชนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบและทำการประชุมเพื่อตกลงขอใช้น้ำกันหลังจากนั้นรอหน่วยงานชลประทานอนุมัติการใช้น้ำ 30 วัน 2)ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่พบคือ สถานีสูบน้ำเกิดปัญหาหรือชำรุดบ่อย และกรมชลประทานยังไม่มีติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้การกระจายน้ำไม่ทั่วถึง 3) แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน คือ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มากขึ้น เพิ่มกลไกการกำกับดูแลโดยประชาชนมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้เข้าถึงและรับบริการได้ง่ายยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : 1. การบริหารจัดการ 2. ทรัพยากรน้ำ 3. การมีส่วนร่วม

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² Master of Public Administration Program Students, College of Local Administration, KhonKaen University, Thailand.

² วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² College of Local Administration, KhonKaen University, Thailand.

* ได้รับบทความ: 3 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 11 มิถุนายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 18 มิถุนายน 2562

Received: May 3, 2019; Revised: June 11, 2019; Accepted: June 18, 2019

ABSTRACT

The Objectives of the research article were to examine the operation and problems of, and to propose guidelines for improvement for, the Middle Chi Watershed Operation and Maintenance Project under the collaboration between Irrigation Office 6 and local administrative organizations in Roi Et Province. The authors employed a case study design with in-depth interviews of 12 key informants, including Irrigation Office administrators, local administrative organizations chief executives, and water users.

Findings are as follows. 1) The Irrigation Office and related local agencies provide irrigation service to local residents based on the Irrigation Department's rules and regulations as well as mutual agreements between the regional and local agencies. 2) Regarding problems and obstacles, the most common problems are under-maintained machinery and limited coverage of water distribution due to lack of performance monitoring. 3) Guidelines for better performance and quality service include : sufficient resource allocation to related regional and local agencies; more participatory governance mechanism; and more inclusive and accessible service provision.

Keywords : 1. Management 2. Water Resource 3. Participation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายหลักสายหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่หล่อเลี้ยงประชากรรวม 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร และอุบลราชธานี ซึ่งแม่น้ำชีนี้มีต้นกำเนิดจากภูเขาภูผาฝ่อในเขต อำเภอกเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ และไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี แม่น้ำชีถือว่าเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดร้อยเอ็ดรวม 8 อำเภอโดยไหลผ่านทางด้านทิศเหนือและวกมาทางทิศตะวันออกของ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อำเภอจังหารและต่อไปยัง อำเภอเชียงขวัญ, อำเภอโพธิ์ชัย, อำเภอธวัชบุรี, อำเภอทุ่งเขาหลวง, อำเภอเสลภูมิ, อำเภออาจสามารถ และ อำเภอพนมไพร ตามลำดับ รวมระยะทางประมาณ 210 กิโลเมตร และไหลลงสู่ จังหวัดยโสธรและ จังหวัดอุบลราชธานีต่อไป ประชากรในเขต จังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำน้ำในแม่น้ำชีมาใช้ประโยชน์ในการเกษตร อุปโภคบริโภค เลี้ยงปลาในกระชังและเป็นแหล่งน้ำหลักในการนำมาผลิตเป็นน้ำประปาในจังหวัด สำหรับใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรต่อไป(ศูนย์ประมวลวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ สำนักงานชลประทานที่ 6, 2558 : 1)

ปัจจุบันรัฐบาลโดยกรมชลประทานได้ดำเนินโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อช่วยให้บริการน้ำแก่ประชาชนซึ่งเป็นการสนองนโยบายยกระดับความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในชนบทให้สูงขึ้นโดยมีแนวความคิดที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยส่งเสริมการใช้

พลังงานไฟฟ้าซึ่งรัฐได้ใช้เงินลงทุนอย่างมากนำไปใช้ เพื่อการเกษตรอันเป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ เนื่องจากเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีข้อจำกัดด้านลักษณะภูมิประเทศทำให้มีแหล่งน้ำอีกเป็นจำนวนมากไม่สามารถทำการพัฒนานำน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้จึงจำเป็นต้องมีการใช้พลังงานไฟฟ้าเพื่อนำน้ำในแหล่งน้ำเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ โครงการสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าเป็นพลังงานที่สะดวกต่อการใช้งาน หากนำพลังงานไฟฟ้ามาใช้อย่างเหมาะสมจะเป็นการพัฒนาชนบทอีกทางหนึ่ง ฉะนั้นการถ่ายโอนสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของกรมชลประทานให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นนั้น ยังเกิดปัญหาว่าถ่ายโอนในสถานีสูบน้ำอยู่ เนื่องจากการดูแลบำรุงรักษาโครงการชลประทานขนาดเล็ก รวมถึงโครงการจัดทำหรือจัดให้มีแหล่งน้ำที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันมีจำนวนมากขึ้น ทำให้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเส้นทางน้ำและการใช้ประโยชน์ทางน้ำ จึงต้องมีการบำรุงรักษาคลองส่งน้ำลาดคอนกรีตทั้งสายหลักและสายซอย งานเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้า และงานประสานจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่ยังต้องแก้ไข

จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินการและปัญหาในการชลประทานของโครงการ เพื่อใช้ในการอ้างอิงและการวางแผนจัดส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกได้เหมาะสมตามความต้องการและประหยัดน้ำเพื่อการชลประทานอีกด้วย นอกจากนี้ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นสภาพของการปฏิบัติงาน สภาพปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในโครงการ ซึ่งจะเป็ข้อมูลประกอบในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการจัดส่งน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรน้ำให้สูงขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานปัจจุบันของการให้บริการน้ำแก่ประชาชนร่วมกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของแต่ละพื้นที่รับผิดชอบในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 สามารถทราบถึงผลการดำเนินงานปัจจุบันของการให้บริการน้ำแก่ประชาชนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานชลประทานที่ 6 กรมชลประทานร่วมกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของแต่ละพื้นที่รับผิดชอบในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลางจังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 สามารถใช้ผลจากการวิจัยเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกรณีศึกษาหลายกรณีแบบองค์รวม (Holistic multiple case study design) โดยนักวิจัยจะต้องเข้าไปศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในสภาพแวดล้อมจริงและเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบสามารถเชื่อมโยงการสัมภาษณ์เพื่อเข้าสู่ประเด็นการบริหารจัดการที่ต้องการอย่างลึกซึ้งได้สามารถตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์ได้นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ยังสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ เช่น สีหน้าท่าทางแวต่าน้ำเสียงและความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์ได้ด้วยซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาไม่เท่ากันโดยทั่วไปจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที – 2 ชั่วโมง ซึ่ง ถือว่าสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ สถานีสูบน้ำเขื่อนชนบทสถานีสูบน้ำเขื่อนมหาสารคาม สถานีสูบน้ำเขื่อนวังยาง และสถานีสูบน้ำเขื่อนร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นกรณีย่อย ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลางที่เป็นกรณีหลักของการศึกษา โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการศึกษา สำหรับเก็บข้อมูลในครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้บริหารหน่วยงานชลประทาน จำนวน 4 คน นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 4 คน และ ประชาชนกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 คน รวม 12 คน โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม 2559 (ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน) เมื่อผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ข้อมูลแต่ละคนโดยการรวบรวมข้อมูลทุกประเด็นคำถามแล้วนำข้อมูลมาสรุป จากนั้นนำบทสรุปไปให้ผู้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ถอดความรายงานผล

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาการดำเนินงานปัจจุบันของการให้บริการน้ำแก่ประชาชนร่วมกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การดำเนินงานปัจจุบันของการให้บริการน้ำแก่ประชาชนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบและทำการประชุมเพื่อตกลงขอใช้น้ำกัน หลังจากนั้นรอรหน่วยงานชลประทานอนุมัติการใช้น้ำ 30 วัน การขอใช้น้ำและส่งน้ำของชลประทานมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ (1) เข้าไปติดต่อขอรับน้ำจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ที่ตนเองทำการเกษตร โดยทางหน่วยงานส่วนท้องถิ่นจะให้ทำการลงทะเบียนร้องขอใช้น้ำจากสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า และแจ้งรายละเอียดเงื่อนไขในการใช้น้ำต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรทราบ และลงชื่อขอใช้น้ำ (2) ให้เกษตรกรที่ลงทะเบียนขอใช้น้ำกับทางหน่วยงานส่วนท้องถิ่นแล้วมาประชุมรวมกลุ่มกัน เพื่อตกลงข้อปฏิบัติในการใช้น้ำจากสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า อีกทั้งยังเป็นการตกลงลำดับในการปล่อยน้ำให้กับเกษตรกรด้วย (3) หลังจากได้รับทราบถึงข้อตกลงในการใช้น้ำร่วมกันของเกษตรกรแล้วก็ต้องรอรทางหน่วยงานส่วนท้องถิ่นยื่นเรื่องขอรับน้ำจากหน่วยงานชลประทาน เพื่อให้ทางชลประทานปล่อยน้ำมาให้เพียงพอต่อการเกษตรแต่ละพื้นที่ โดยในส่วนของการขั้นตอนนี้ จะใช้เวลาประมาณ 30 วัน (4) เกษตรกรที่ทำการลงทะเบียนขอใช้น้ำจากสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จะได้น้ำมาเพื่อทำการเกษตร

ต่าง ๆ ตามความต้องการดังแสดงในภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการขอใช้น้ำและส่งน้ำของชลประทาน

5.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของแต่ละพื้นที่รับผิดชอบในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่พบคือ สถานีสูบน้ำเกิดปัญหาหรือชำรุดบ่อย และกรมชลประทานยังไม่มีติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้การกระจายน้ำไม่ทั่วถึง จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1)ปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า ยังมีการกระจายน้ำไม่ทั่วถึง เมื่อสถานีสูบน้ำเกิดปัญหาหรือชำรุด มีการแก้ไขปัญหาล่าช้า นอกจากนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างกรมชลประทานยังไม่มีติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการน้ำจากสถานีสูบน้ำ ขาดแคลนน้ำ หรือบางช่วงปริมาณน้ำก็มากเกินไปเกินความต้องการ ดังบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานชลประทาน ที่กล่าวว่า ปัญหา คือ “การกระจายประโยชน์ให้ทั่วถึงยังไม่ประสบความสำเร็จ และยังกระจายประโยชน์จากการใช้สถานีสูบน้ำได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น ควรมีการจัดการเรื่องสิทธิประโยชน์ให้กับประชาชน” 2)ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า หน่วยงานชลประทานกับหน่วยงานท้องถิ่นนั้น เกิดจากการแบ่งงานกันไม่ชัดเจนหลายๆ ส่วน ยังไม่ให้ความร่วมมือกัน ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ในองค์กรต่างๆ ทำให้ผลงานเลยยังออกมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ยังขาดการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ จึงทำให้สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ยังไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ดังบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานชลประทานที่กล่าวว่า “ปัญหาระหว่างหน่วยงานชลประทานกับหน่วยงานท้องถิ่นนั้น เกิดจากการแบ่งงานกันไม่ชัดเจน หลายๆ ส่วน ยังไม่ให้ความร่วมมือกัน ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ในองค์กรต่าง ๆ ทำให้ผลงานเลยยังออกมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น” 3)ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า ประชาชนมีค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเพื่อให้ใช้บริการสถานีสูบน้ำค่อนข้างสูง ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อประชาชนจะได้มีต้นทุนในการทำเกษตรที่ต่ำลง ทำให้มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของ

คนในพื้นที่ก็ดีขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะใช้น้ำพร้อมๆ กัน ทำให้ทางสถานีสูบน้ำไม่สามารถสูบน้ำให้ได้ทุกพื้นที่ตามความต้องการของประชาชน ดังบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานชลประทาน ที่กล่าวว่า “เรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าแพง ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่าย เพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร”

5.3 แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า 1) รัฐบาลควรมีนโยบายในการเพิ่มบุคลากรให้แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ดให้เพียงพอกับการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง เพื่อร่วมกันวางแผนและการรอกการใช้น้ำกับเกษตรกร และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบช่องทางการติดต่อกับหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มีความหลากหลาย และเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น 2) ควรมีการจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เพียงพอต่อการขับเคลื่อนโครงการ และแบ่งส่วนการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่ให้ชัดเจน ก่อนการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน และ 3) รัฐบาลควรเข้าช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสถานีสูบน้ำให้มีค่าใช้จ่ายที่น้อยลงเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกร และสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นไปตามนโยบายในการส่งเสริมความก้าวหน้า และผู้ให้สัมภาษณ์ เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการบริหารจัดการ พบว่าจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของแต่ละพื้นที่รับผิดชอบในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ยังมีการกระจายน้ำไม่ทั่วถึง ควรมีวางแผนกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหารือ และเพื่อแก้ไขปัญหาให้สามารถระน้ำให้แก่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง และตรงความต้องการของเกษตรกรอีกทั้งเมื่อเกิดปัญหาหรือข่าวด่วน มีการแก้ไขปัญหาล่าช้า นอกจากนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างกรมชลประทานยังไม่มีติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการน้ำจากสถานีสูบน้ำ ขาดแคลนน้ำ หรือบางช่วงประมาณน้ำก็มากเกินความต้องการ ควรมีแก้ไขปัญหาโดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบช่องทางการติดต่อกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และหน่วยงานที่รับผิดชอบก็ควรที่จะขยายช่องทางการติดต่อให้มีความหลากหลาย และเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานชลประทาน ที่กล่าวว่า “ควรมีการประชุม โดยจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบเรื่องสถานีสูบน้ำนี้มาหารือร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งการกระจายประโยชน์จากสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทั่วถึงประชาชนในพื้นที่มากที่สุด” 2)ด้านบุคลากร พบว่าเกิดจากการแบ่งงานกันไม่ชัดเจน การไม่ให้ความร่วมมือกัน มีความขัดแย้งกันในองค์กรต่างๆ จึงทำให้ผลงานยังไม่ออกมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ยังไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ควรแก้ไขปัญหาโดยการมาประชุมหารือกันกับบุคคลหรือสายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีมาตรการหรือการจัดการให้ประชาชนในพื้นที่ได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ดังบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานชลประทานคนที่ 4 ที่กล่าวว่า “ควรมีการจัดตั้งงานประชุม เพื่อหารือกันไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน

ชลประทาน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และประชาชน ให้ได้ออกความคิดเห็น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุด และสถานีสูบน้ำก็ได้ทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพมากที่สุดด้วยเช่นกัน” 3) ด้านงบประมาณพบว่าประชาชนต้องจ่ายค่าไฟฟ้าค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อให้ประชาชนมีต้นทุนในการทำการเกษตรที่ต่ำลง ทำให้มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะใช้น้ำพร้อมๆ กัน ทำให้ทางสถานีสูบน้ำไม่สามารถสูบน้ำให้ได้ทุกพื้นที่ตามความต้องการของประชาชน ควรให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสถานีสูบน้ำ โดยอาจจะเข้าไปช่วยค่าไฟฟ้าในบางส่วน เพื่อสูบน้ำในการทำการเกษตรเต็มจำนวน แต่จ่ายค่าไฟฟ้าน้อยลง ซึ่งจะเป็นผลดีอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรจะมีต้นทุนในการเพาะปลูกที่น้อยลง ก็อาจจะทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถบริหารกับต้นทุนการผลิตให้มีประสิทธิภาพได้ดียิ่งขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต ดังบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานชลประทานคนที่ 4 ที่กล่าวว่า “อยากให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ประชาชน เพราะทุกวันนี้ค่าไฟแพงเหลือเกิน จะได้ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ดีขึ้น”

6. อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานปัจจุบันของการให้บริการน้ำแก่ประชาชนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานชลประทานที่ 6 กรมชลประทาน ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบ คือการให้เกษตรกรเข้าไปติดต่อและลงทะเบียนขอรับน้ำจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ทำการเกษตร จากนั้นรอกทางหน่วยงานส่วนท้องถิ่นยื่นเรื่องขอรับน้ำจากหน่วยงานชลประทาน 30 วัน จึงจะได้รับน้ำมาเพื่อทำการเกษตรตามความต้องการ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกลาง จังหวัดร้อยเอ็ดที่พบคือ 1) สถานีสูบน้ำเกิดปัญหาหรือชำรุดบ่อย และกรมชลประทานยังไม่มีติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้การกระจายน้ำไม่ทั่วถึง 2) บุคลากรแบ่งงานกันไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความขัดแย้งกันภายในองค์กร และ 3) ประชาชนมีงบประมาณไม่เพียงพอในการจ่ายค่าบริการใช้บริการสถานีสูบน้ำ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่พบในการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องอื่น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า ยังมีการกระจายน้ำไม่ทั่วถึง เมื่อสถานีสูบน้ำเกิดปัญหาหรือชำรุด มีการแก้ไขปัญหาล่าช้า นอกจากนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างกรมชลประทานยังไม่มีติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการน้ำจากสถานีสูบน้ำ ขาดแคลนน้ำ หรือบางช่วงปริมาณน้ำก็มากเกินความต้องการ ซึ่งสอดคล้องหลักการของ กรรณก ทิพรส (2543 : 41-42) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารไว้ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิค กล่าวคือ จะต้องคิดวางแผนในการบริหารงานกล้าที่จะตัดสินใจ ด้วยความซื่อสัตย์มีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และมีเทคนิคในการบริหารงานไม่ว่าจะ

เป็นความชำนาญงานในการใช้เครื่องมือ วิธีการ และติดตามผลงานผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ อินทรประไพ (2557 : 69) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ กลุ่มน้ำป่าสัก พบว่า ผลองค์ความรู้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กลุ่มน้ำป่าสัก พบว่าได้ 4 รูปแบบคือ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำกลุ่มน้ำป่าสัก 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนควรดำเนินการ 3) องค์การภายนอกชุมชนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สถาบัน การศึกษา องค์การเอกชน ควรดำเนินการและให้การ สนับสนุน 4) บุคลากรหลักพุทธธรรมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ

2) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า เกิดจากการแบ่งงานกันไม่ชัดเจน หลาย ๆ ส่วน ยังไม่ให้ความร่วมมือกัน ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ในในองค์กรต่างๆ ทำให้ผลงานเลยยังออกมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องหลักการของ วราวุธ ภวภูตานันท์ (2554 : 2) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดของข้าราชการ ที่มีต่อการปรับโครงสร้างองค์กร กรณีศึกษา : กรมชลประทาน พบว่า ข้าราชการ กรมชลประทาน มีการบริหารองค์กรจากบนลงล่างดังนั้นการทำงานจึงต้องรอผู้บริหารระดับสูงการทำงานจึงไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้การบริการเชิงช่างานหลายๆ ทำให้การทำงานยังมีความขัดแย้งกัน

3) ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า ประชาชนมีค่าไฟที่ต้องจ่ายเพื่อให้ใช้บริการสถานีสูบน้ำค่อนข้างสูง ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อประชาชนจะได้มีลดต้นทุนในการทำการเกษตรที่ต่ำลง ทำให้มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ดีขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะใช้น้ำพร้อมๆ กัน ทำให้ทางสถานีสูบน้ำไม่สามารถสูบน้ำให้ได้ทุกพื้นที่ตามความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องหลักการของ จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร (2552 : 32) กล่าวว่า ปัญหาในภาครัฐส่วนใหญ่มีความสลับซับซ้อน และมีหลายหน่วยงานทำงานซ้ำซ้อนกัน หรือเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นส่วนใหญ่จะมีปัญหาข้อจำกัดในด้านงบประมาณ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 รัฐบาลควรมีนโยบายในการเพิ่มบุคลากรให้แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานชลประทานที่ 6 กรมชลประทาน เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอต่อการขับเคลื่อนโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

7.1.2 รัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เพียงพอต่อการขับเคลื่อนโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด

7.1.3 รัฐบาลควรมีนโยบายในการส่งเสริมความก้าวหน้าให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเต็มที่กับการทำงาน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 องค์การและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรสร้างความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างประชาชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และ กรมชลประทาน ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีดี

7.2.2 องค์การและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรมีการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะงาน เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด

7.2.3 องค์การและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรจัดให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมความรู้ ความสามารถ เป็นประจำเพื่อให้บุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องสามารถทำได้หลายหน้าที่เพื่อความยืดหยุ่นในการทำงาน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของเขื่อนระบายน้ำที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานชลประทานที่ 6 กรมชลประทาน ครั้งหน้าควรจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อให้ทราบอย่างแน่ชัดว่าปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

7.3.2 จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม: รูปแบบหนึ่งของการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งหน้าควรจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้ตรงต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด

8. เอกสารอ้างอิง

กรกนก ทิพรส. (2543). **องค์การและการจัดการ**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิระประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). **กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร).

วรารุณ ภาณุตานันท์ (2554). **ความคิดของข้าราชการ ที่มีต่อการปรับโครงสร้างองค์กร กรณีศึกษา : กรมชลประทาน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์ประมวลวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ สำนักงานชลประทานที่ 6. (2558). **รายงานสถานการณ์น้ำ**. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2562. จาก <http://www.ori2.go.th/watercenter/>

สุวัฒน์ อินทรประไพ. (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำป่าสัก**.

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 5(2). 68-81.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ดร.กฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยให้คำแนะนำ ปรึกษา ดูแลเอาใจใส่และเสียสละเวลา ในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพยิ่ง ขอขอบคุณผู้บริหารหน่วยงานชลประทาน ผู้บริหารหน่วยงาน อปท. ซึ่งจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่อยู่ในเขตพื้นที่ของแต่ละฝ่ายส่งน้ำที่ตั้งอยู่ และประชาชน ซึ่งจะเป็นประธานของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในแต่ละพื้นที่ที่ได้รับน้ำจากหน่วยงานชลประทาน

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนงบประมาณจนสำเร็จการศึกษา คุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน ขอยกคุณงามความดีให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิจัยฉบับนี้ตลอดไป